INTELLIGENCE INFO

ISSN 2821 - 8159, ISSN – L 2821 – 8159, Volumul 1, Numărul 1, Septembrie 2022

Începuturile serviciilor de informații – Orientul Apropiat antic, Persia, Grecia, Roma, Bizanț, Imperiile musulmane arabe, Imperiul Mongol, China, Cnezatul Moscovei

Tiberiu Tănase

Pentru a cita acest articol: Tănase, Tiberiu (2022). Începuturile serviciilor de informații – Orientul Apropiat antic, Persia, Grecia, Roma, Bizanț, Imperiile musulmane arabe, Imperiul Mongol, China, Cnezatul Moscovei, *Intelligence Info*, **1**:1, 72-75, https://www.intelligenceinfo.org/inceputurile-serviciilor-de-informatii-orientul-apropiat-antic-persia-grecia-roma-bizant-imperiile-musulmane-arabe-imperiul-mongol-china-cnezatul-moscovei/

Publicat online: 17.08.2022

Începuturile serviciilor de informații – Orientul Apropiat antic, Persia, Grecia, Roma, Bizanț, Imperiile musulmane arabe, Imperiul Mongol, China, Cnezatul Moscovei

Tiberiu Tănase

Rezumat

Recenzie: Francis Dvornik: *Începuturile serviciilor de informații – Orientul Apropiat antic, Persia, Grecia, Roma, Bizanț, Imperiile musulmane arabe, Imperiul Mongol, China, Cnezatul Moscovei*, Meteor Press, 2021

Cuvinte cheie: servicii de informații, Orientul Apropiat, Persia, Grecia, Roma, Bizanț, Imperiile musulmane arabe, Imperiul Mongol, China, Cnezatul Moscovei

INTELLIGENCE INFO, Volumul 1, Numărul 1, Septembrie 2022, pp. 72-75
ISSN 2821 - 8159, ISSN – L 2821 - 8159
URL: https://www.intelligenceinfo.org/inceputurile-serviciilor-de-informatii-orientul-apropiat-antic-persia-grecia-roma-bizant-imperiile-musulmane-arabe-imperiul-mongol-china-cnezatul-moscovei/

O lucrare fundamentală pentru cercetarea domeniului *intelligence*, volumul constituie rezultatul unui concept aparţinând generalului William J. Donovan, fost director al Biroului de Servicii Strategice (O.S.S.) al S.U.A. în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, considerat de unii istorici adevăratul întemeietor al CIA. El dorea ca, prin această lucrare, să prezinte imensa importanţă pe care o au serviciile de informaţii pentru apărarea unei naţiuni. Odată încolţită ideea, generalul Donovan a început s-o pună în practică, identificând oameni de ştiinţă care să fie dispuşi să realizeze acest proiect. Printre cei contactaţi s-a aflat şi Francis Dvornik, profesor de filozofie la Universitatea Harvard, care, printre alte studii, s-a preocupat şi de filosofia politică în vechile state din Orientul Mijlociu, Roma Antică şi Imperiul Bizantin.

Proiectul oficial a fost abandonat ca urmare a decesului generalului Donovan, în 1959, însă F. Dvornik, ale cărui cercetări au dus la convingerea sa că multe regimuri şi imperii au putut să supravieţuiască numai datorită unei bune organizări a serviciilor de informaţii, a publicat materialele care se refereau la modul cum se culegeau şi transmiteau informaţiile în 1974, abordând un subiect care, în concepţia sa, ar ajuta la o înţelegere mai bună a numeroase evenimente istorice.

Cartea prezintă în primul capitol serviciile de informații în Orientul Apropiat antic, cuprinzând Egiptul, Mesopotamia, Persia, precum şi statele greceşti. Procesul de expansiune politică în vederea realizării unui „imperiu universal" a scos la iveală necesitatea unei foarte rapide informări asupra situaţiei din ţările vecine, asupra reacţiei naţiunilor supuse şi asupra stării de spirit a populaţiei împovărată de biruri şi de hărţuielile războaielor. Încă de pe atunci s-a constatat că de informațiile obținute depindea, în mare măsură, securitatea imperiilor şi a regimurilor politice, iar statele antice din zona Nilului şi Orientului Apropiat au lăsat moştenire generaţiilor care au urmat primele forme ale serviciilor de informaţii de stat.

În ce privește epoca romană, autorul relevă lipsa de interes a Republicii Romane față de înfiinţarea unui serviciu de informaţii. Subestimarea importanţei unui serviciu de informaţii a fost compensată de superioritatea diplomatică şi militară a Romei, numai în măsura în care au avut de-a face cu triburile dezbinate din Italia. Dar atunci când s-au confruntat cu un inamic care cunoştea avantajele unei bune informări, romanii s-au aflat în situaţii defavorabile. De acest lucru şi-au dat seama în timpul marilor bătălii împotriva Cartaginei, aşa-numitele războaie punice.

Împăratul Octavian Augustus, care a avut posibilitatea să studieze personal caracteristicile serviciului de informaţii şi ale poştei regale egiptene, a înţeles necesitatea existenţei unei instituţii

care să asigure securitatea şi stabilitatea imperiului. El a înființat rețele de mesageri pe drumurile militare romane, care preluau mesajele unul de la altul, și a dotat staţiile de poştă cu animale pentru transportarea cât mai rapidă la Roma a curierului din provincie. Aceasta a constituit începutul poştei de stat, cunoscuta *cursus publicus* romană, care a dăinuit până la sfârşitul Imperiului Roman, reprezentând precursorul metodelor moderne şi rapide de transmitere a informaţiilor folosite astăzi în Europa şi America. Împăratul Traian (53-117 d.Hr.) a întărit structura întregii instituţii prin înfiinţarea funcţiei de „prefect de poştă", subordonat direct împăratului sau reprezentatului său.

Continuatorul Imperiului Roman, Imperiul Bizantin, a avut nevoie de vechea organizare romană pentru a asigura viaţa paşnică a cetăţenilor săi şi pentru a se apăra împotriva intrigilor şi invaziilor duşmane din exterior, iar împăraţii creştini din Bizanţ au găsit de cuviinţă să menţină şi să dezvolte un serviciu de informaţii eficient. O astfel de instituţie a fost creată, probabil, de către Diocleţian însuşi sau de Constantin.

Persoanele cărora li s-au încredinţat aceste servicii au fost numite *agentes in rebus* – agenţi pentru probleme specifice. Sarcinile agenţilor erau multiple, principala funcţie fiind distribuirea decretelor şi ordinelor imperiale magistraţilor din provincii. Interesul special al agenţilor îl constituiau provinciile din apropierea frontierelor imperiului; de asemenea, supravegheau modul de administrare a averii personale a împăraţilor.

După apariţia arabilor şi întemeierea la începutul secolului al VI-lea a unui nou imperiu ce îşi avea originile în deşerturile Arabiei, primii conducători arabi au apelat la maşina administrativă bizantină sau persană, ale cărei structuri nu numai că le-au păstrat, dar le-au şi dezvoltat în propriul folos. În timpul califatului abbasid poşta de stat a cunoscut o mare dezvoltare, constituind o trăsătură de bază a guvernării. Istoricii arabi îl numesc pe califul Harun al-Rashid (766-809) ca fiind cel care a reorganizat pe noi baze serviciul poştal (*barid*). Pe lângă datoria de a se îngriji de corespondenţă şi de supravegherea funcţionării staţiilor de poştă, şeful poştei şi funcţionarii săi aveau şi alte sarcini. Întreaga instituţie poştală era subordonată unui sistem de spionaj, şeful poştei fiind în acelaşi timp şi şeful serviciului de informaţii arab.

O atenție sporită este acordată de autor serviciilor de informaţii din Imperiul Mongol, fiind prezentate serviciile de informaţii mongole în timpul lui Genghis-Han şi al succesorilor săi. Cei mai buni informatori ai mongolilor au fost comercianții musulmani, care controlau toate schimburile dintre China și Asia Centrală. Deoarece erau buni observatori, cunoșteau toate rutele și erau la curent cu situația economică și politică a fiecărui district în care făceau negoț. Sub masca

comerțului, au avut numeroase contacte în toate ținuturile din Persia până în China prin care treceau cu caravanele lor.

Ultimul capitol este dedicat serviciilor de informaţii din Statul Moscovit (Rus), care acoperă o perioadă de circa 300 de ani, de la cucerirea Rusiei de către mongoli (sec. XIII) până la vremea ţarului Ivan al IV-lea (sec. XVI). Ivan al III-lea a înțeles importanța unui bun serviciu de informații pentru o conducere centralizată, fiind primul conducător rus care a dovedit o astfel de înțelepciune și abilitate în conducerea statului.

Apariţia structurilor informative secrete şi a activităţii lor specifice – spionajul şi contraspionajul – a fost legată de identificarea unor valori şi interese specifice fiecărui stat şi în primul rând de starea de securitate, exprimată prin apărarea teritoriilor şi prevenirea revoltelor împotriva puterii, respectiv prezervarea puterii. Căpeteniile politico-militare ale Antichităţii (împăraţii chinezi şi romani, regii indieni, persani, geto-daci, pontici sau cartaginezi, faraonii egipteni, conducătorii polis-urilor greceşti) au creat o adevărată lume a „oamenilor de informaţii". Această lume s-a individualizat ca o lume ocultă, complexă şi adesea imprevizibilă, enigmatică, fascinantă şi contradictorie. Cei mai mulţi au rămas anonimi, dar au consfințit nemurirea marilor căpetenii politico-militare ale Antichităţii.